

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Drobnica je naša prihodnost

SMERNICE ZA GRADNJO SODOBNIH HLEVOV ZA DROBNICO

Koze in ovce – mlečna in mesna prireja

1

Domen Virant
2026

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

1. Namen in osnovna načela

Sodobni hlev za koze in ovce mora biti načrtovan kot funkcionalna celota, v kateri so hkrati zagotovljeni dobrobit živali, zdravstvena varnost, ustrezna mikroklima, učinkovito krmljenje in napajanje, enostavno čiščenje ter varno delo rejca. Pri načrtovanju je treba upoštevati vrsto in pasmo živali, velikost tropa, proizvodni namen, način reje (hlevska, prosta/pašna oziroma kombinirana reja), način krmljenja in odstranjevanja gnoja ter predvideno širitev.

Pomembno je razlikovati med zakonskimi minimumi in priporočljivimi projektnimi vrednostmi. Slovenski predpisi o zaščiti rejnih živali določajo splošne zahteve glede prostora, vode, krme, svetlobe, temperature, zračenja, higiene in svobode gibanja, medtem ko so natančnejše površine pogosto določene v posameznih ukrepih dobrobiti ali priporočilih. Pri novogradnji je zato smiselno načrtovati več prostora od predpisanega minimuma.

2. Zakonske podlage in minimalni pogoji

Osnovno pravno podlago predstavljata Zakon o zaščiti živali in Pravilnik o zaščiti rejnih živali. Skrbnik mora živalim zagotoviti bivališče, hrano, vodo, svobodo gibanja, dovolj prostora ter ustrezne pogoje glede svetlobe, temperature, vlažnosti, kroženja in kakovosti zraka ter higiene. Tehnična oprema mora biti redno pregledovana, oprema za krmljenje in napajanje pa mora biti zasnovana tako, da zmanjšuje nevarnost poškodb in kontaminacije.

Pri intervenciji Dobrobit živali – drobnica so za hlevsko rejo določene dodatne zahteve. V letu 2026 je treba pri uveljavljanju te intervencije zagotoviti najmanj 1,5 m² neovirane talne površine na odraslo ovco oziroma kozo ter 0,35 m² na jagnje oziroma kozlička, pri plemenskem samcu pa 2,5 m² v skupinskem boksu in 3 - 4 m² v kolikor je v individualnem boksu. Pri izpustu je minimum 2,5 m² na odraslo žival in 0,5 m² na mladiča, živalim pa mora biti omogočen izpust najmanj dve uri dnevno, razen v predpisanih izjemah. Te vrednosti so minimum konkretnega ukrepa DŽ in jih ne gre avtomatično enačiti s splošnim gradbenim minimumom za vsak hlev.

Kategorija	Minimum pri DŽ	Priporočilo pri novogradnji
Odrasla ovca/koza – hlev	≥ 1,5 m ² /žival	Načrtovati več od minimuma, zlasti pri mlečni reji.
Jagnje/kozliček – hlev	≥ 0,35 m ² /žival	Suhi, mirni koti in dovolj prostora za gibanje.
Izpust – odrasla žival	≥ 2,5 m ² /žival	Večja površina izboljša higieno in zmanjša prerivanje.
Izpust – mladič	≥ 0,5 m ² /žival	Omogočiti varen umik in dostop do suhega prostora.

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

3. Lokacija, orientacija in tloris

Hlev naj bo postavljen na suhem, dobro odcednem in prometno dostopnem mestu, po možnosti v bližini pašnikov, krmnih površin in skladišča krme. Pred gradnjo je treba preveriti prostorske akte, gradbene pogoje, odmike, požarno varnost, priključke na infrastrukturo ter zahteve glede gnoja in odpadnih voda. Že v idejni zasnovi je priporočljivo predvideti možnost povečanja tropa.

Tloris naj omogoča logičen tok: skladiščenje krme → krmljenje → ležanje in gibanje → molža oziroma sortiranje → izpust/pašnik. Čiste in umazane poti naj se čim manj križajo. Predvideti je treba ločene bokse za porod, bolne oziroma izolirane živali, plemenske samce ter mladiče. Vrata in hodniki morajo omogočati varen prehod živali in uporabo traktorja, nakladalnika oziroma druge strojne mehanizacije.

4. Tla, ležalne površine in nastilj

Tla morajo biti stabilna, nederseča, brez ostrih robov in takšna, da ne povzročajo poškodb parkljev, nog ali vimena. Pri hlevski reji je priporočljiva dobro nastlana ležalna površina z dovolj prostora, da lahko vse živali hkrati ležijo, vstajajo, se obračajo in izvajajo naravne oblike obnašanja. Nastilj mora biti suh, čist in zdravstveno neoporečen.

Pri globokem nastilju je treba predvideti dovolj višine pregrad, prostor za dodajanje nastilja ter varen dostop za praznjenje gnoja. Pri kozah je priporočljivo zagotoviti tudi stabilne dvignjene površine, ki omogočajo naravno vedenje. Rogate in brezroge kože naj se zaradi nevarnosti poškodb ne nastanijo skupaj.

5. Krmljenje in napajanje

Krmilniki morajo omogočiti enakomeren dostop do krme in zmanjšati prerivanje. Pri skupinskem krmljenju je treba zagotoviti dovolj krmnih mest, da dominantne živali ne izrinejo šibkejših. Pri odraslih živalih se kot priporočilo navaja približno **35–40 cm krmne površine na žival** pri jaslih, pri čemer je pri rogatih skupinah smiselno zagotoviti še nekoliko več prostora. Pri plemenskem samcu je priporočljiva dolžina jasli 0,6–0,7 m. Če je krmnih mest premalo, se poveča tekmovanje za krmo, kar lahko povzroča prerivanje, stres in poškodbe. Krmilni hodnik je smiselno urediti tako, da je polnjenje mogoče brez vstopanja med živali. Krmne površine morajo biti odporne, enostavne za čiščenje in oblikovane tako, da se krma čim manj onesnažuje. Živalim je treba zagotoviti stalen dostop do čiste in sveže vode.

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Slika 1: Krmilna mesta za koze – kovinska konstrukcija, suh nastilj – slama.

Slika 2: Rešitev za preprečevanje agresije med krmljenjem pri rogatih kozah. <https://fizzyflare.com/goat-pen-ideas/>

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Slika 3: Krmilno mesto za ovce.

https://www.odonovaneng.ie/product/sheep-housing/?utm_source=Pinterest&utm_medium=organic

Napajalniki morajo biti nameščeni tako, da so dostopni vsem živalim in da je nevarnost onesnaženja čim manjša. Priporočljivo je imeti **najmanj en napajalnik na približno 15–20 živali**, pri večjih skupinah pa je bolje namestiti več napajalnih mest, razporejenih po hlevu, da dominantne živali ne morejo preprečevati dostopa drugim. Pri skupinah z rogatimi kozami je priporočljivo imeti **vsaj dva medsebojno ločena napajalna mesta**, tudi če bi glede na število živali zadoščal en sam napajalnik.

Priporočljivo je, da je v prostoru, kamor prihajajo pomolžene živali (torej direktno po molži) nameščen vsaj en napajalnik ali celo napajalno korito. Predvideti je treba možnost zapiranja posameznega odseka vodovoda in zaščito pred zamrzovanjem. Voda mora biti stalno na voljo v kakovosti in količini, ki ustreza potrebam živali.

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

a

b

Slika 4: Napajalno korito s plovcem (a) (Nedlandic, 2022) in toplotno izoliran napajalnik (b) (Siepmann, 2022)

6

6. Zračenje, mikroklima in osvetlitev

Naravno prezračevanje je pri drobnici praviloma zelo primerno, če je hlev pravilno zasnovan. Odprtine morajo omogočati odvajanje toplote, vlage, prahu in škodljivih plinov brez stalnega prepiha na ležalnih mestih. Uporabne so kombinacije odprtih bočnih sten, nastavljivih zaves, slemen in zračnikov. Pri mehanskem zračenju mora biti zagotovljeno zanesljivo delovanje, alarm ob okvari in rezervni način zračenja. Optimalna temperatura prostorov za drobnico je med 10-24 °C. Posebna pozornost je potrebna pri jagnjitvah, jaritvah in pri mladičih. Hkrati je treba preprečiti pregrevanje poleti. Hlev mora imeti dovolj naravne svetlobe, dodatna razsvetljava pa mora omogočati varen pregled živali, čiščenje in delo tudi v temnejšem delu dneva.

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Slika 5: Primer dobre prakse - skladiščenje sena, odprt in zračen hlev z dnevno svetlobo

7. Posebne smernice za mlečno prirejo

Mlečna reja zahteva večjo stopnjo ločitve med območjem živali in območjem, kjer se pridobiva ter shranjuje mleko. Molzišče naj bo zasnovano tako, da živali vanj prihajajo mirno in v logičnem toku, brez ostrih zavojev, spolzkih tal ali nepotrebnega prerivanja. Izbrana rešitev je odvisna predvsem od velikosti tropa in načina molže.

Molzišče mora imeti pralna in nedrseča tla, dobro osvetlitev, odvodnjavanje ter možnost učinkovitega čiščenja opreme. Predvideti je treba prostor za pripravo vimena, umivanje rok in varno rokovanje z mlekom. Mlekarnica oziroma prostor za hlajenje in shranjevanje mleka mora biti prostorsko ločen od hleva, zaščiten pred škodljivci in urejen tako, da se zmanjša možnost kontaminacije.

Površine opreme, ki prihajajo v stik z mlekom, morajo biti gladke, pralne, nestrupene in primerne za čiščenje ter razkuževanje. Po molži je treba mleko čim prej ustrezno ohladiti; pri dnevnem prevzemu na največ 8 °C, pri redkejšem prevzemu na največ 6 °C, razen predpisanih izjem. V bližini molzišča je treba omogočiti higienično umivanje rok. Pri večjih tropih je priporočljiv tudi čakalni prostor pred molziščem ter ločena pot za bolne živali.

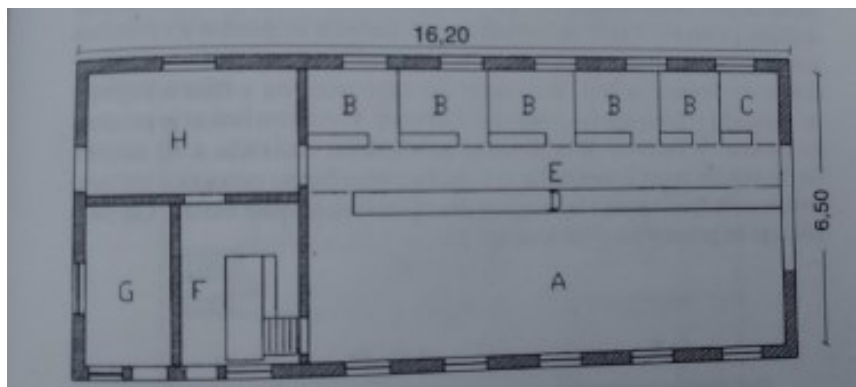
LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Slika 6: Molzišče za drobnico. (Indihar) in (Milkline.com, 2023)

Pri projektiranju mlečne kmetije je treba poleg samega molzišča predvideti še hladilni rezervoar oziroma drugo ustrezno hlajenje, pralno mesto za molzno opremo, odvod odpadne vode ter dovolj prostora za servisiranje in čiščenje.

Legenda: A – boks za ovce z mladiči, B – boksi za jagnjitve in odstavljena jagnjeta, C – boks za plemenskega samca, D – jasli, E – krmilni/pregonski hodnik, F – molzišče, G – mlekarnica, H – prostor za pripravo krme

Slika 7: Tloris hleva za rejo mlečnih pasem ovac (Kompan in sod., 1996)

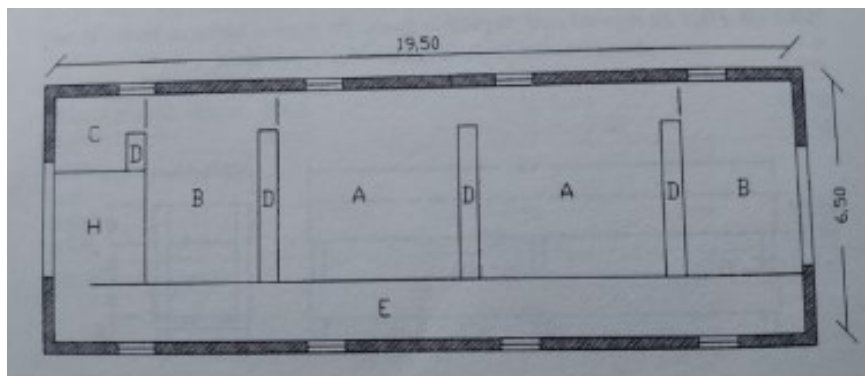
8. Posebne smernice za mesno prirejo

Pri mesni prireji je poudarek na učinkoviti skupinski reji, rasti mladičev, enostavnem krmljenju in varnem premikanju živali. Hlev naj ima več funkcionalnih boksov, ki jih je mogoče prilagajati velikosti skupin. Priporočljivo je ločiti breje živali, matere z mladiči, odstavljene mladiče, plemenske samce in živali pred prodajo oziroma odpremo.

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Za jagnjitve in jaritve je smiselno predvideti individualne ali manjše premične porodne bokse, ki omogočajo nadzor nad materjo in mladičem, suho ležišče ter varen dostop do vode in krme. Mladičem je priporočljivo urediti zaščiteno prostor za dodatno krmljenje (creep feeding), kamor odrasle živali ne morejo. Pri mesni reji je pomemben tudi prostor za tehtanje, sortiranje in nakladanje ter dobro zasnovani koridorji, ki omogočajo mirno usmerjanje živali.

Legenda: A – boksi za ovce z mladiči, B – boksi za jagnjitve in odstavljena jagnjeta, C – boks za plemenskega samca, D – jaslji, E – krmlilni/ pregonski hodnik, H – prostor za pripravo krme

9

Slika 8: Tloris hleva za rejo mesnih pasem ovac s skupinskimi boksi (Kompan in sod., 1996)

9. Izpust, prosta reja in povezava s pašnikom

Če je predviden izpust, mora biti prehod iz hleva varen, dovolj širok in urejen tako, da se živali ne poškodujejo. Izpust mora biti dobro odceden, brez stalnega blata in stoječe vode ter urejen tako, da izcedki ne onesnažujejo okolja. Zagotoviti je treba zaščito pred soncem, močnim vetrom in padavinami. Pri kozah je zaradi občutljivosti na dolgotrajen dež posebej pomemben suh nadkrit prostor.

Pri kombinirani reji naj bodo vrata med hlevom in izpustom dovolj velika, da se živali ne zadržujejo v ozkem prehodu. Pri pašni reji je treba predvideti dostop do vode, kakovostne ograje, lovilne oziroma sortirne prostore in možnost varnega pregona. Če se uveljavlja DŽ – drobnica, je treba izpust načrtovati skladno z aktualnimi pogoji intervencije.

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Slika 8: Zračni hlev, z odprtim slemenom, velikimi površinami oken in dnevno svetlobo ter možnostjo izpusta

Slika 9: Leseni hlev s pločevinasto kritino (ÖKL - Bauen, 2010)

10

10. Gnoj, odpadne vode, higiena in biovarnost

Načrt hleva mora vključevati skladiščenje hlevskega gnoja in odvajanje onesnaženih voda. Kapaciteta gnojišča mora biti prilagojena številu živali, načinu nastiljanja in obdobju, v katerem gnoja ni mogoče odvažati oziroma uporabiti. Izvedba mora preprečevati izcejanje v tla in vode.

Za biovarnost je priporočljiva jasna ločitev čistih in nečistih območij, nadzorovan vstop obiskovalcev, možnost čiščenja in razkuževanja opreme ter ločen boks za bolne živali. Skladišče krme in mlekarnica morajo biti zaščiteni pred glodavci, pticami in drugimi škodljivci.

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

11. Izboljšanje dobrobiti koz in preprečevanje poškodb

Ker so koze zelo družabne, temperamentne in imajo izrazito hierarhično vedenje, je pri njih, predvsem pri rogatih živalih, zelo pomembno zmanjševanje tekmovanja in možnosti za spopade. Zagotoviti je priporočljivo več prostora na žival ter več ločenih območij za počitek tako da se lahko živali umaknejo druga od druge. Posebej pomembno je, da so jaslji in napajalniki dovolj številčni in prostorsko razporejeni, saj se s tem zmanjša možnost, da dominantne živali preprečujejo dostop podrejenim.

Hlev naj bo urejen tako, da imajo živali možnost umika in da niso prisiljene stati druga ob drugi v ozkih prehodih ali slepih kotih. Koristne so tudi pregrade, za katerimi se lahko šibkejša ali preganjana žival umakne pred dominantno kozo.

Zelo pomembno je tudi oblikovanje skupin. Koz, ki se med seboj izrazito spopadajo, ni priporočljivo vztrajno držati skupaj. Pri združevanju novih živali je bolje skupine oblikovati postopoma in jih nekaj časa nadzorovati. Posebno pozornost je treba nameniti obdobju po združevanju, saj se takrat ponovno vzpostavlja hierarhija in je več prerivanja ter spopadov. Pri načrtovanju hleva je treba upoštevati tudi nevarnost, da se rogi zataknejo v opremo, zato morajo biti jaslji, pregrade in druga oprema zasnovani tako, da zmanjšujejo možnost ujetja rogov in poškodb.

Koze potrebujejo tudi možnost raziskovanja okolja, plezanja in umikanja, zato lahko dobrobit izboljšamo z različnimi dvignjenimi površinami, ploščadmi ali drugimi primernimi elementi, ki omogočajo naravno vedenje.

a

b

c

Slika 10: Obogatitev prostora z dvignjenimi površinami (a) in (b) in (c) (Lastni arhiv, 2020)

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

a

b

Slika 11: Ležišča dvignjena od tal. (a) in (b) https://theultimatehomestead.com/goat-pen-ideas/?utm_source=Pinterest&utm_medium=organic

12

12. Izboljšanje dobrobiti pri ovcah

Ležišča morajo biti suha, čista in udobna, z ustrezno količino nastilja. Redno odstranjevanje mokrega in onesnaženega nastilja zmanjšuje tveganje za nastanek bolezni parkljev, okužb in drugih zdravstvenih težav. Ovce je treba redno pregledovati glede šepanja, poškodb parkljev in drugih znakov bolezni. Tla in prehodi morajo omogočati varno hojo, brez zdrsov in ostrih robov.

Ovce morajo imeti možnost paše oziroma gibanja na prostem, kadar to omogočajo način reje, vremenske razmere in zdravstveno stanje živali. Pašne površine morajo biti varne, brez nevarnih predmetov in ustrezno ograjene. Pri hlevski reji je priporočljivo zagotoviti dovolj prostora za gibanje, raziskovanje okolja in nemoteno socialno vedenje. Pri reji na prostem je treba živalim zagotoviti zaščito pred močnim vetrom, soncem in drugimi neugodnimi vremenskimi razmerami ter suh prostor za počitek.

Pri premikanju, razvrščanju, striženju in drugih postopkih je treba z ovci ravnati mirno in obzirno. Osebe, ki delajo z živalmi, morajo poznati njihovo vedenje in uporabljati primerne postopke ter opremo za varno ravnanje.

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

Slika 12: Pravilno rokovanje in striženje ovc (Zveza društev rejcev drobnice Slovenije, 2013)

13

12. Kontrolni seznam pred začetkom gradnje

- kapaciteta hleva in možnost prihodnje širitve črede
- ločeni boksi za kategorije živali, porod/jaritev in izolacijo
- zadostna neovirana talna in ležalna površina
- suha, nederseča tla in ustrezen sistem nastiljanja
- dovolj krmnih mest in napajalnikov
- naravno ali mehansko zračenje brez prepiha in z ustreznim odvajanjem vlage
- dovolj naravne in umetne svetlobe
- varna vrata, ograje, hodniki in koridorji za živali
- izpust oziroma neposredna povezava s pašnikom, če je predvidena
- pri mlečni reji: molzišče, čakalni prostor, mlekarnica, hlajenje mleka in higiensko umivanje rok
- vodovod, elektrika, odtoki in možnost pranja
- gnojišče ter ureditev odpadnih voda
- dostop za traktor, nakladalnik, krmni voz in servisno opremo
- požarna varnost in varen izhod ljudi ter živali
- predhodno preverjeni prostorski, gradbeni, okoljski, veterinarski in higienski pogoji

LEADER/CLLD

Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost

13. Pravne podlage in strokovni viri

1. Članek časopisa Slovenec, Kozja farma Castello di Brussa, 2022. Časopis Slovenec, <https://www.slovenec.org/2022/01/06/kozja-farma-castello-di-brussa/>
2. European Committee on Legal Co-operation, recommendation concerning Sheep, 1992. Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/cdcj/1992-rec-sheep>
3. European Committee on Legal Co-operation, recommendation concerning Goats, 1992. Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/cdcj/1992-rec-goats>
4. Pravilnik o zaščiti rejnih živali, neuradno prečiščeno besedilo, 2010. Pravno informacijski sistem Republike Slovenije, <https://pisrs.si/api/datoteke/integracije/445301543>
5. Prenosi znanj z ogledi dobrih praks reje drobnice in predelave, 2024. Razvojna agencija Sora, <https://www.ra-sora.si/prenosi-znanj-z-ogledi-dobrih-praks-reje-drobnice-in-predelave/>
6. Uredba (ES) št. 853/2004 evropskega parlamenta in sveta, 2006. Posebna higienska pravila za živila živalskega izvora, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0853-20260507>
7. Uredba (ES) št. 852/2004 evropskega parlamenta in sveta, 2006. O higieni živil, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0852-20210324>
8. Uredba o intervenciji Dobrobit živali iz Strateškega načrta SKP 2023–2027, 2023. IRP28 Dobrobit živali, <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/skupna-kmetijska-politika/strateski-nacrt-skupne-kmetijske-politike-20232027/intervencije-strateskega-nacrta-skupne-kmetijske-politike-2023-2027/irp28-dobrobit-zivali/dobrobit-zivali-drobnica/>
9. Zakon o zaščiti živali (ZZZiv), neuradno prečiščeno besedilo člen 7, 2025. Pravno informacijski sistem Republike Slovenije, <https://pisrs.si/api/datoteke/integracije/355084500>

14

Pomembna opomba: Priročnik je strokovna osnova za načrtovanje in ne nadomešča projekta pooblaščenega projektanta ali uradne preveritve veljavnih prostorskih, gradbenih, veterinarskih, okoljskih in higienskih predpisov. Pred gradnjo je treba preveriti predpise, ki veljajo na dan priprave projekta.